

Profundas emozius e renfatsch

Viva discussiun davart il luf il gliendisdis sera ell'aula a Glion

DA HANS HUONDER / FMR

■ Il luf procura regularmein per lingias grassas ellas medias. U ch'el scarpa nuorsas ni ch'el va la damaun enten far clar d'ina pista da skis vi. Per informar detagliadamein davart la situaziun actuala dil luf ha igl Uffeci da catscha e pesca dil cantun Grischun envidau il gliendisdis sera ad in'orientaziun a Glion. «Il luf ei cheu – quei ei ina realitad», ha il cau digl uffeci, *Adrian Arquint*, puntuau all'entschatta. Il retuorn digl animal da rapina grond vegn buca beneventaus da tutz, surtut buca da quels ch'ein directamein pertuccai, sco puras, purs, catschaduras e catschadurs. Gest els ein lu era stai quels ch'ein s'exprimi alla runda da discussiun. La situaziun cul luf vegni sutschazegiada, igl uffeci seigi buca sincers ed informeschi buca sufficientamein, ils problems che sedettien cun tgauns da protecziun e vaccas mumma seigien nunsurveseivels. Las reacziuns ein stadas per part fetg emozionalas, mo surtut claras. Arquint ed igl incumbensau dil cantun Grischun per la protecziun dallas muntaneras, *Jan Boner*, han em-

Adrian Arquint ha informau objectivamein davart il luf. El appellescha al cumpromiss ella convivenza cul luf.

FOTO H.HUONDER

pruau d'orientar objectivamein e professiunalmein ed era da rispunder allas damondas e resalvas: «Nus havein negin motiv da buc esser sincers.» Suenter ch'ils purs ed apiculturs vegnan gia

orientai dapi in temps via sms quei mument ch'in luf ei ella vischinanza survegn la populaziun davera paucas informaziuns. «Quei lein nus migliurar il proxim temps. La finamira ei da por-

scher informaziuns actualisadas cuntinuadamein davart il luf era sin la homepage da nies uffeci», di Arquint.

➤ COMMENTARI E PAGINA 3

«La situaziun actuala cul luf vegn sutschazegiada»

Orientaziun davart il luf – varga 300 persunas ein stadas presentas ell'aula a Glion

DA HANS HUONDER / FMR

Surtut puras e purs, catschaduras e catschadurs ein vegni il gliendisdis sera ell'aula a Glion per laschar orientar davart il luf, mo era per svidar il puppen. Igl Uffeci da catscha e pesca dil cantun Grischun ch'ha arranschau la sera ei vegnius confruntaus cun damondas brisantas e per part era renfatschas. La situaziun cul luf vegni sutschazegiada. Adrian Arquint, il cau digl uffeci, ha introduciu ils biebein 300 presents ella biologia ed el retuorn dil luf en Svizra, en special el cantun Grischun. Dapi rodund 20 onns sederasa el puspei, ils davos onns cun dinamica. «Il luf ei cheu – ussa stuein nus saver ir entuorn cun el», di Arquint. 300 uras da siu pensum da lavur hagi el impundiu igl onn vargau pil luf: «El ei staus praticamein di per di tema tier nus.»

Cons lufs ha ei?

Per survivver drova in triep da lufs il minimum 300 tocs selvaschina per onn. «Pil catschadur daventa la catscha pli greva. La selvaschina s'adattescha alla situaziun cul luf e dislochescha siu spazi da viver», constatescha Arquint e di plinavon: «Tenor miu manegiar ein ils lufs sederai a moda naturala cheu tier nus.» Sulet il triep dil Calanda ha produciu dapi 2012 46 lufs. Sper quei triep ein treis ulteriurs seformai a Trin, Péz Beverin e Sursaissa. Arquint quenta il mument cun rodund 30 lufs el Grischun: «Quei ei sulettamein in schatzetg.» El constatescha che seivs cun in'altezia da 90 cm e forza electrica hagien in bien effect encunter il luf. Igl uffeci ei sulettamein a claras directivas concernent lufs ch'astgan vegnir sittai. Tenor Arquint ein 118 animals manedels vegni scarpai igl onn 2018 el cantun Grischun, igl onn vargau 127. Quei ei ils animals che vegnan adossai claramein ad in'attaca dil luf. Ils donns caschunai dil luf igl onn 2019 muntan denter 40 000 e 50 000 francs. Quest unviern ein lufs s'avischinai a Flond e Sursaissa al territori habitau. Differents eveniments ein vegni registrai. Aschia ei in luf passaus ils 9 da schaner 2020 mo paucs meters sper in affon vi a Flond. Tenor Arquint ha igl affon denton buca viu il luf. «La situaziun actuala e futura cul luf pretenda acceptanza e surtut compromiss», di Arquint. Igl incumbensau dil cantun Grischun per la protecziun dallas muntaneras, *Jan Boner*, ha rapportau da si'activitat e sias experientschas. Leu nua che la protecziun vegn fatga tenor las directivas san donns entras il luf vegnir impedi per gronda part: «Il luf ei denton fetg mals e nezegia mintga negligentscha.» Ils davos onns erien sulettamein diesch pertschien dils animals scarpai dil luf protegi sufficientamein. Il mument dumbra el rodund 100 tgauns da protecziun sin 40 menaschis el Grischun. «La situaziun ei buca sempla e semigliura era buc. Leutier

vegnan structuras agricolas che semidan incuntin», puntuescha Boner.

Damondas e renfatschas

Ella discussiun suandonta ei gnanc in soli votum curdaus en favur dil luf. Il cuntrari, per part ei schizun vegniu fatg renfatschas agl uffeci. Per exemplu daco che quel seigi buca sincers ed informeschi buca meglier. «Nus havein negin motiv da buc esser sincers e l'informaziun pubblica essan nus lundervi da migliurar. Egl avegnir lein nus informar in e scadin sin nossa homepage davart la preschientscha dil luf», di Arquint. In auter problem che fatschenta il mument ils purs ei la munconza d'in diember sufficient da tgauns da protecziun. «Quei problem ei enconuschents a nus. Nus stuein denton luavrar tenor las directivas dadas a nus cun razs ed examens e per quei motiv sedat ina munconza», di Boner. Tgauns da protecziun ensiaran denton era in potenzial da conflict, per exemplu cul turissem. D'in participont alla discussiun ei vegniu criticau ch'ei sappi buc esser ch'ustrias da cuolm sappien buca vegnir contonschidas senza vegnir en conflict cun tgauns da protecziun. Problematicas ein denton era las muntaneras da vaccas mumma. D'ina vart pil viandont, da l'autra vart san ins buca tgei effect che la preschientscha dil luf vegn ad haver sin quels animals. La situaziun dil luf colla biestga vegni sutschazegiada. A Sursaissa hagi ei dau igl onn vargau cass che lufs hagien emprau d'attaccar biestga. Dil reminent: El nord dall'Italia ei biestga vegnida attaccada e scarpada da lufs. «Tals cass ein inacceptabels. En cass ch'in tal secuntenter dil luf vegn constataus sto la survigilonza da catscha vegnir informada immediat», di Arquint. Apparentamein ei biestga era vegnida spuentada d'in luf a Dardin.

Mess si buccari als mieds da massa?

Sin la remara ord il miez ch'ils mieds da massa hagien in scamond da publicar fotos d'animals da casa scarpai dil luf ha Arquint priu claramein posiziun: «Digi uffeci vegn in tal scamond buc.»

Il moderatur dalla sera, *Martin Valär* ch'ei sez schurnalist, ha medemamein renviau quella renfatscha: «Ei dat era reglas el schurnalism. In maletg sto esser supportabels per tutti.» La finfinala ha in present detg: «Jeu hael l'impressiun che las organisaziuns per la protecziun dils animals e dalla natira veglien che la glieud banduni vitgs e vals e surlaschi siu spazi da viver al selvadi.»

Per conclusiun ei vegniu appellau d'animar la glieud dalla Bassa da serendar all'urna per refusar il referendum encunter la revisiun dalla lescha da catscha federala. Quella dess als cantuns dapli cumpetenzas enten regular denter auter ils lufs – la protecziun vegness sluccada.

Varga 300 persunas ein serendidas il gliendisdis sera ell'aula a Glion per laschar informar davart il luf, mo era per s'exprimer e depoerer resalvas.

FOTO H. HUONDER

Damondas, pretensiuns e criticas

■ (fmr) Duront la sera d'informaziun ha ei dau numerus damondas e resalvas davart il luf e las consequenzas per l'agricoltura, per il turissem ni arisguard il proceder digl uffeci cantunal. La FMR ha rimau ina selecziun da quellas:

«Daco ei igl uffeci buca sincers ed informescha buca meglier?»

«Pigliar lufs e metter ora els ella Bassa – per che la glieud vesi leu tgei problems che sedattan.»

«Eis ei malprecaut da schar ir affons egl uaul?»

«En tschun entochen sis onns stuein nus buca pli ir a catscha.»

«Daco sa buca vegnir mess a disposiziun dapli tgauns da protecziun?»

«Era ils purs ston far sururas – tgi paga quellas?»

«La situaziun cun la biestga – denter auter vaccas mumma – vegn sutschazegiada?»

«Sto il turissem da viandar pitir dalla preschientscha dil luf, respectivamein dallas mesiras da protecziun?»

«Han ils mieds da massa survegni in scamond da publicar fotos da nuorsas scarpadas?»

«Daco proteger in animal ch'ei buca periclitau?»

«Las organisaziuns per la protecziun dils animals e la natira vulan scungirar la glieud ord uclauns e vals.»

«Ein ils lufs vegni da sesezs ni plitost mess ora?»